

Datum

7 februari 2022

Onderwerp

Inbreng VNG voor Debat Startnota 10 februari

Geachte dames en heren,

Volgende week donderdag 10 februari debatteert u met het kabinet over de Startnota. Vanuit de VNG willen we u opmerkzaam maken op een paar zaken:

1. Algemeen

Gemeenten zijn meer dan bereid samen met het rijk te werken aan het oplossen van maatschappelijke opgaven. We hebben er tijdens de formatie daarom op aangedrongen als één overheid te opereren, waarbij taken worden opgepakt door de overheidslaag die daartoe het best is geëquipeerd. In het regeerakkoord staan echter passages die het werken als één overheid niet stimuleren. Zo zijn er op het gebied van de gemeentefinanciën een aantal passages opgenomen die tot zorgen bij gemeenten leiden.

Onze inwoners zijn gebaat bij een betrouwbare overheid. Gemeenten kunnen dat lokaal alleen waar maken als zijzelf ook kunnen rekenen op de nationale overheid. Dat is de beste garantie dat inwoners goed worden bediend. Inwoners maken geen onderscheid tussen gemeenten, provincies en rijk. Het is voor hen één overheid. Daarom zijn zowel inwoners als medeoverheden gebaat bij heldere, rechtvaardige en vooral uitvoerbare wetgeving. De uitvoeringstoetsen voor nieuwe wetgeving tonen *vooraf* aan wat gemeenten nodig hebben om hun taken goed te vervullen.

2. Vanaf 2026

De begrotingsregels van gemeenten schrijven voor dat zij alleen kunnen investeren als zij genoeg structurele financiële ruimte hebben om de bijbehorende afschrijvingslasten tot in lengte van jaren op te vangen. Door de maatregelen uit het regeerakkoord voor de periode vanaf 2026 – het alsnog volledig inboeken van de opschalingskorting in 2026, het niet toekennen van accres over het jaar 2026 en het verlagen van het structureel accres dat achterblijft - ontbreekt het gemeenten aan structurele ruimte om het extra aan accres van de periode 2022-2025 voor investeringen aan te wenden.

Dit probleem wreekt zich al direct na de gemeenteraadsverkiezingen bij het opstellen van de collegeprogramma's en de begroting 2023, omdat die moet worden vergezeld van een meerjarenbegroting 2024-2026.

Wat ons betreft ontbreekt nog steeds elke onderbouwing voor de opschalingskorting. Ook wensen wij op de korte termijn meer duidelijkheid over de grote terugval aan structurele middelen door het negatief accres in het jaar 2026 zelf. Het kabinet wil de huidige (instrumenten van de) financiële verhoudingen rijk-gemeenten heroverwegen en daarbij het vergroten van het gemeentelijk belastinggebied in meenemen. De VNG is meer dan bereid om hier constructief een bijdrage aan te leveren. Maar naar onze mening hoort de bestaande set van afspraken, zoals de normeringsafspraken, te worden gerespecteerd totdat definitief is besloten tot een aanpassing van de financiële verhoudingen. Dat geeft gemeenten een stabiele basis om meerjarig te kunnen begroten. Goede afspraken over de periode vanaf 2026 zijn ook van belang als een groter lokaal belastinggebied vanaf 2026 niet haalbaar is.

Aanvullend hebben wij twee vragen over het vastgezette het accres in 2026:

- a. In maart wordt in het Centraal Economisch Plan de loon/prijswontwikkeling opnieuw vastgesteld. Wordt het accres van 840 miljoen euro in 2026 daar ook op aangepast?
- b. Is de uitname van 250 miljoen euro in 2026 van de woningbouwimpuls, zie hieronder, in het achterblijvende accres van 2026 verwerkt en wordt deze 250 miljoen euro later alsnog toegevoegd als de oormerking er vanaf gaat?

3. Tot 2026

Het accres groeit deze kabinetsperiode, tot en met 2025, met bijna 6 miljard euro. Dat lijkt een enorm bedrag, maar goed beschouwd strookt dat met de groei van het BBP. In die zin is de groei als normaal te kwalificeren. We zien voor deze kabinetsperiode evenwel ook ingrepen in de financiële verhouding met gemeenten die niet in lijn zijn met de afspraken die in het kader van 'samen de trap op en trap af' zijn gemaakt. We noemen er hier drie:

- a. Woningbouw – de uitname uit het Gemeentefonds is winkelen met andermans portemonnee;
- b. De motie Hermans – er is geen grond de trap op trap af-systematiek niet toe te passen;
- c. Jeugdzorg – de kortingen vanaf 2024 en 2025 zijn niet in lijn met de uitspraak van de Commissie van Wijzen en dat betreuren we.

A. Woningbouw

De VNG kan zich vinden in de ambitie de woningbouw te intensiveren. We vinden het echter onwenselijk dat in het regeerakkoord is bepaald dat voor de woningbouwimpuls en voor het volkshuisvestingsfonds € 1 miljard resp. € 600 miljoen uit het gemeentefonds wordt gehaald, om het vervolgens als specifieke uitkering ter beschikking te stellen aan een aantal gemeenten. Bovendien wordt er cofinanciering geëist, waarvan niet helder wordt gemaakt of dat de specifieke uitkering is of dat zelfs daarnaast nog ingelegd moet worden.

Dit is niet alleen een sigaar uit eigen doos die ten koste gaat van andere noodzakelijke gemeentelijke investeringen, het is ook een herverdeling van het gemeentefonds waarbij alle gemeenten betalen voor woningbouw en leefbaarheid in enkele gemeenten. Hiervoor ontbreekt de objectieve grond en in plaats van de relatie tussen steden en omliggende gemeenten te verstevigen, leidt deze keuze tot een grotere disbalans tussen stad en de omliggende gemeenten.

B. Motie Hermans

Bij de algemene beschouwingen in september vorig jaar is de motie Hermans (35925-13) aangenomen waarbij twee miljard werd vrijgemaakt voor een aantal beleidsdoelen. Het kabinet heeft toen eenzijdig besloten dat de twee miljard niet meetelden voor het accres, terwijl een groot deel van de intensiveringen wel degelijk onder de accresrelevante uitgaven van de normeringsafspraken vallen. In de reactie van de vorige Minister van Financiën op onze brief over deze vreemde gang van zaken is aangegeven dat verdere besluitvorming hierover aan het volgende kabinet was.

Ons is op dit moment niet duidelijk of de gelden nu wel als accresrelevant zijn aangemerkt. De Startnota meldt dat enkele investeringsfondsen zijn uitgezonderd, maar of daarmee de accresrelevante uitgaven die voortvloeien uit de motie Hermans alsnog zijn meegeteld, wordt niet vermeld. Daarom herhalen wij hier het pleidooi dit bedrag gewoon mee te laten tellen voor het accres. De VNG roept uw kamer op hier duidelijkheid over te vragen aan de Minister.

C. Jeugdzorg

Bij het debat over de Regeringsverklaring hebben wij al aandacht gevraagd voor het besluit van het kabinet in '24 100 miljoen te korten ten opzichte van het advies van de Commissie van Wijzen over de jeugdzorg en 500 miljoen vanaf 2025. Gekoppeld aan de opgave om via de Hervormingsagenda tot een miljard euro aan kostenbesparingen te komen, telt dat op tot 1,5 miljard. Wij staan op het standpunt dat, zoals gemeenten dat doen, ook het kabinet de arbitrage-uitspraak door de Commissie van Wijzen uit 2020 dient te respecteren. We stelden vast dat in het regeerakkoord de uitspraak van de Commissie van Wijzen eenzijdig terzijde wordt geschoven door de financiële reeks niet over te nemen maar deze vanaf 2024 met 100 miljoen en vanaf 2025 zelfs met 500 miljoen te verminderen. Het heeft ertoe geleid dat op de Algemene Ledenvergadering van de VNG een resolutie is aangenomen waarbij we de vormgeving van en besluitvorming over de Hervormingsagenda per direct opschorten totdat er een principeafspraken met het kabinet is gemaakt.

Wij blijven bij ons standpunt dat het kabinet uitvoering dient te geven aan de uitspraak van de Commissie van Wijzen zodat goede zorg voor kwetsbare kinderen en gezinnen voortgang kan vinden. Gemeenten realiseren zich daarbij terdege dat zij zelf de grootste inspanning hebben te leveren om het stelsel van Jeugdhulp tot een houdbaar stelsel te transformeren en de kwaliteit van de zorg te verbeteren maar een bezuiniging die oploopt naar 1,5 miljard – een kwart van het totale budget – is absoluut onrealistisch.